

FALUDI ÁDÁM

Katica néni bevágtáz az udvarba

Nagy udvar ez, majdnem az összes környékbeli napsütés elfér benne, csak a sarkokban ütközik fák és bokrok árnyába és ellenállásába. Ott szoktam valamelyik bokorkupola alatt az élet értelmén merengeni jóval kamaszkorom előtt, amikor még *szinkrontol-mácsolni* tudtam a vadgalambok és más szárnyalók között. Váltakozva húzódtam meg mindkét sarokban a legjobb építészeti tudásom szerint kiképzett orgonatemplomokban és bodzakatedrálisokban. Ott volt a két láthatatlan lakhely a kerítés mellett, a *nagy kapu* biztonságos oltalmában. A nagy kapun lovas kocsival lehetett bejönni az országút felől, míg mellette a kisebbik kapun, minden teremtet lélek megtehetette ugyanezt, kerékpárt tolvá vagy gyalogosan. Mindkét sarkon a kapu tartó oszlopai mellett orgonabokrok, mégpedig duplasoros fehér orgonák, ahogyan megtudtam az út kezdetén. Mert az is ott volt épp akkoriban. Az út és az út kezdete. Azon vagy kiment az ember az országútra, vagy bejött onnan. Az út kezdete már csak ilyen. „Ha kimegyek, nem vagyok én idebe.” A másik két udvarsarok pedig betegesen erényes asszonyságokra emlékeztetően megközelíthetetlen volt, olyan sűrű és szövevényes aljnövényzet védte.

Nagyjából tíz perc lóügetésnyire ettől a kaputól élte átlagos mindennapjait a falu, ahonnan biciklijükre szállva (*drótsamarukat megülve*) vagy kifelé tartottak az ott lakók, vagy befelé. Ez a napszakokkal állt összefüggésben, mert reggelente az Állami Gazdaság és a Téeszcsé, később téesz, azaz termelészövetkezet (amit Vörös Hajnának neveztek egymás között a népek a Vörös Hajnal helyett), szóval feléjük kerekettek magányosan vagy csoportokba verődve, késő délután pedig visszafelé a faluba. Tőlem teljesen függetlenül, ami aztán mélyen el is gondolkodtatott. Valahol szivárogoz ez a rendszer, ez az univerzum, mármint az enyém, tehát nem biztonságos annyira, mint gondoltam. Lehet, hogy mégsem én vagyok a középpont, amelyhez rögzítetten forog ez az egész? Jobb lesz, ha megtanulunk hatékonyan gyanakodni!

Miután ez a kerítésünk mellett lévő út volt az egyetlen, amelyiken járhattak akkoriban és arrafelé a népek, ők természetesen nem mélyedtek el komolyabban az okok tanulmányozásába, hanem nyomták a pedált és haladtak céliránt.

Katica néni a Faluban lakott és egyetlen gyermeke, *Pistika* lépteit igazgatta az élet rögzös útján. Mindeközben Pistika atyja, a Domonkos néven faluszerte jól ismert, lényegében ártalmatlan kötözködő a fútca kocspaultjánál hirdette igéit.

Így aztán terjedelmes, megművelésre váró földek maradtak Katica nénire, de talán egy reaktor hajthatta, mert elbírt velük egymaga. Szinte kivétel nélkül az országút

felől érkezett hozzánk, benyitott a kiskapun és a házig kerekeshetett még a bejárati úton, mert a ház az udvar közepe táján állt. Az udvar pedig a világ közepe táján és ezt tekintélyes méreteivel jelezte is.

Katica nénit szerettem, minden hátsó szándék nélkül, a gazdasági előnyökre ügyet sem vetve. Berobogott életünk udvarába, rettenetesen megpuszilt két oldalról odabenn a konyhában, aztán már mondta is a friss híreket. Katica néni nagymama húga volt, de ezt olyan lehetetlenségnek tartottam, hogy csak legyintettem rá. A húgok általában olyan finom illatú copfos leányok, akik nyári ruhácskájukban penderülnek erre meg arra, miként a bűgőcsiga. Csak nem bűgnak, ahogyan a csiga, hanem su-tyorognak és nyihognak.

Katica néni kellő nedvességet hozó jobbról-balról csattanásai miatt tiltakozásomnak helye nem lehetett, más megoldást kellett keresnem. Ezek sajnálatos módon utólagosak voltak, ám megnyugtattak. A búcsúról tudtam, hogy egyszer biztosan bekövetkezik, hát az óvintézkedéseket is meg kellett tennem. Felakasztottam a törölközőt a szögre és készen álltam újra bármire.

Amíg biciklit lehetett használni, addig ez rendszeresen így történt.

Esőben, télidőben? Biciklizzen, akinek jobb dolga nincs. De az esztendő kétharmadában? Hát egyet jobbról, egyet balról. A bicikli meg landoljon a bokornál addig önállóan, amíg mindez elrendeződik.

Egy százliteres vén boroshordó földdel töltve áll a mostani udvaromban. Néhány éve érkezett ide hozzám, létezésének vélhetően utolsó állomásra. Hátsó fenekére állítva szemlélődik, olykor messzire néz, lassan és észrevehetetlenül süppedve a porlandók közé. Az első fenékdeszkái már nincsenek, a föld éppen addig ér benne, ahol a hajdani deszkákat tartó horony fut körbe. Virágok éledésére vár ez a föld, tehát most legelőbb a tavaszra. A tavasz meg itt ólálkodik valahol a tornác környékén néhány napja, úgy-hogy a reménytelenség már szedelőzködik is. Egy röpke pillanatra láttam árnyékát a falon. Lehet, hogy mást láttam, de a mértéke egészen biztos. A pillanat.

Utóbb állapítottam meg, hogy Katica néni nagyon hasonlított Colas Breugnonra, aki Romain Roland elmondása szerint a tökéletesen szervezett rablóhadjáratok idején is megővta javait elméjének segítségével. Túljárta a *tulajdonítani akarók* eszén. Ez nem igazán esett nehezeére Katica néninek sem. Mentett és megmentett. Tulajdonképpen mindenki eszén túljárta, és még a saját természetével sem bírta. Azon is túltett. A természete adta a tippet, osztotta a tanácsokat, ő meg nem mérlegelt, igent mondott. Talpraesettsége helyi legendákban élt tovább azon a tájon.

Mert rablók mindig voltak, jöttek, láttak, vittek, hogy csak a legszerencsésebb változatokat említsük meg. Amikor a *felszabadító* csapatok áradata sáskamód átvonult

errefelé a legközelebbi emberlakta település irányába, akkor itt is megpihent tucatnyi *hábornoka*, avagy fegyverese egy örökkévalóságnyi időre. Körülülték magukat az udvaron, tüzet gyújtottak és csajkáikban ételeiket melengették felette. Az ajtók, ablakok és a falból kitördelt tokjaik táplálták ezt a tüzet, úgyhogy az ajtók és ablakok helyén csak az ajtók és ablakok helye maradt. A hiányuk nyoma. Ott hitetlenkedett a háború távoztával ez a ház, akár egy többlátósöngű, megvakított Küklöpsz, aki már szó szerint nem tudott hinni a szemének, mert szeme nem is volt neki. Katica néni ezeket a kitördelt és eltüzelt ablakokat, ajtókat és minden egyéb fa háztartozékot a szentiváni kúria maradványaiból pótolta. Hátára kapott egy ablaktokot, aztán egy újabb fuvar, újabb ablaktok, majd követték a belevalók és jöhettek az ajtók, ajtókeretek, minden, ami egy újjászületéshez elengedhetetlenül szükséges. Az átlagos, vagy közepes méretű kúria talán három kilométernyi távolságra lehetett, víztornyának teteje idelátszott. Magát a kúriát (a hajdanit) szertefúrta az akkori élet szele, jutott is, majdnem maradt is belőle, egykori lakóinak és tulajdonosainak legtöbbje azonban futott, amerre látott. Katica néni a helyi turkászokat, akik ellepték az épület minden zugát, beleértve a gazdasági célúakat is, maga mögé utasítva célirányosan haladt és foglalta le magának a szükségesnek tartott darabokat. Elsősorban a súlykorlátok akadályozták, ugyanis egyszemélyben volt ő a ló és a lovas, a kocsi és a kocsis váltakozva. Neki kellett kimenekíteni a kiválasztott tárgyakat, és átmenetileg felhalmozni a közeli kiserdő egy biztonságos zugában. Ahonnan majd darabonként hátára vetve őket, néhány dűlőutat keresztezve a kiserőten át a három fűzbokor mellett elhaladva a Laponon hazacipel. – Ehun ni! Ez pont jó lesz a háromszárnyas helyére, körülfalazzuk, téglát is hozok, meg meszet. Vödör van. Indulok vissza.

És ment Katica néni újra a szentiváni kúria maradványait szemlézni és minden ellenszegülést csírájában elfojtva bárki előtt megszerezni ott azt, amire neki szüksége volt.

Egyszer szőlőkapálás közben, a Háború után pár esztendővel egy hajdani ember fejére akadt. Még az elmúlás olyan szakaszában volt ez a fej, hogy Katica néni különleges leletként, behozta az udvarba megmutatni. Hajánál fogva emelte maga elé, hogy nézzétek, mit találtam! Nem lehetett koponyának nevezni, mert még fej volt. Katica néninek rohanvást kellett távoznia, mert még a férfinép is határozottan felzúdult.

Odakint a kapun túl, amikor az országutat szélesítették, a munkások is találtak egyenruhafoszlányokkal borított katonamaradványt. Nem nagyon bolygatták, csak az azonosító fém nyakbavalóját vizsgálgatták meg. Német fiatalember volt a halála előtti pillanatokig, ez derült ki a fém nyakbavaló adataiból, a dögcédulának mondott azonosító lapból. Épp az egyik bodzakatedrálisomban terveztem valami emlékezeteset, amikor ez történt. Nem tehettem mást, végignézttem. A jelvényre és a derékszíj csatjára fájt rendesen a fogam, de mindent belerámoltak valami vastepsibe, amikor megérkezett a teherautó Fehérvárról.

A leleményesség a százliteres hordó elrejtésében is élen járt. A háttérben természetesen Katica néniel. Mert a százliteres hordót el kellett rejteni, olyan idők jártak.

Minden rossz szándékú hivatalos, avagy ellenségnek minősülő személy jól tudta, hogy boroshordót, pálinkás edényeket az itteni tanyákon egy tájékozott lakos a trágyadomb alá ás el. Hagy a pincében, faházban is némely hordókat a látszat kedvéért, amelyekkel illusztrálni tudja az adott esztendő katasztrofális termését, de a lényeg olyan, mint az emberiség; a java a föld alatt van. A falfirkász filozófia egyik alapvetése szerint.

Egy kevésbé naprakész gazda erről mit sem hallott, de ilyen kevésbé életrevaló gazdák elenyésző számban lakták ezt a vidéket. A fináncok és kalauzhalaik tehát elméleteik és meggyőződésük következtében biztosra mehettek ezeken a portákon. Néhány szurkálás a vaspálcával a trágyadombba, aztán már jött is csöstül a baj. Persze csak az első időkben, mert utána minden megkeményedett, tudományosabban; szellemi teljesítményét tekintve finomodott. A szőnyeg alatti kísérleti atomrobbantásoknak vége szakadt. Az egyedi rejtőzés ideje jött el. A gazdák ugyan nem mertek félrevezető szándékkal az udvarban rozsdásodó háborús fémmaradványokból elásni valamit, mert gonosz idők jártak, a humor saját mankóira támaszkodva tanácsstalankodott. Ha elhantolod egy vadászgép fél ajtaját például (akadt belőle a göré oldalánál nem egy), és koccan rajta a fémpálca a trágyadomb alatt, hát akkor neked, részletekben és egészben is véged, ha leásnak érte. Élsz majd, de minden darabod külön és külön létezik saját univerzumában. Nem vernek agyon, van annál rosszabb is. Úgyhogy tűrj és várakozz, a tréfa nem tréfadolog. Ilyen idők jártak.

Így aztán boroshordó, cefrét őriző lesározott vashordó akadt is, meg nem is. Jobb volt, ha akadt valamennyi, aztán a fináncot jól kínálgatva korábbi esztendők párlatával vagy a kertaljai ringatóval, minden megoldódhatott. A lényeg természetesen odalenn a mélyben, aztán úgyis jönnek a holdtalan esték, meg a szomszéd segíteni. Hordók kiásva, letisztogatva és jogaikat visszanyervén nyugodhatnak tovább a pincékben. A cefrések tartalma meg mindenféle kerülő utakon a faluszéli főzdébe kerül. Némi kocogásnyira volt ide az a nevezetes pont és építmény, érte a lovak kocogását ezen a távolság meghatározáson.

Katica néni azonban *vesszen a férgese* alapon kockáztatott a finánc kérdésben. Egy *borhelyetessel*, azaz *cukorgyári napfényel* érlelt folyadékkal, némely vidékeken *csigernék* mondott *csinált borral* töltött hordót vermelt el a trágyadomb alá. A többi pedig a pince homályában, pókhálótól és homokszemektől lepve jelezte, hogy erre időtlen idők óta ember nem járt. Azokban volt a bor. A valódi bor, amelyik szőlőből lett szüret, préseles, forrás, fejtés és mindenféle egyéb gondoskodás következtében. A szapuló is maradt a savanyú káposztával a kézi köszörű természetes, nehéz korongjával a nyomtató deszkáin.

Katica néni egy ilyen csigerral töltött hordót ástott el a trágyadomb alá és győzött a lelemény. Lehullott a *trágyadomb leple*, a borhelyettes lelőhelyére különösebb nehézség nélkül ráleltek a finánc urak, kezdődhetett a tényállás megfogalmazása és közlése. A pincének tájékára sem nézett senki. Ki lenne olyan ostoba, hogy fináncterhes időkből ott tárolja a borát? Az elásás (kiásás), a *majdnem borhamisítás* ténye megállapítva, bírság mértéke úgyszintén. Pecsét, aláírás. Az előadás végéhez közeledett, majd mindkét szereplő elégedettségével zárult is. Katica néni egy jeles hadfinak megfelelő testtartásban bevonult a konyhába. Leült a padra és azt mondta, hogy: – Na ugye – és a kapu felé vezető út földjére mutatott. A cipőnyomokra. Sokáig úgy képzeltem, hogy a fináncláb kifejezés ezekkel a talplenyomatokkal van szoros kapcsolatban.

Egy híres harangöntő mester éppen feje búbja felé tolta simléderes sapkáját és sercintett egyet délután kettő tájban. Vagy előbb. De ki emlékezik már erre?

Ez a százliteres hordó hiteles históriája. Csak vetek rá egy pillantást itt, és már mondja is a magáét.

Esti lovas, 2020

Útikakukk

– Az nem is igazi dj, akinek nincs a lemezei között a Pretty Things-től a Road Runner.

Bólintottam, aztán kiemeltem a halomból a kislemezt.

– Erre gondolsz?

– Erre. De te nem is vagy dj.

– Nem baj.

Januári este, pár perce értünk a lakásomba, két *útikakukkot* láttam. Egyet kitömve és egyet a rajzfilmen, a szürke sziklák alatt kanyargó aszfaltcsíkon. Bip-Bip.

Négy Pretty Things szám volt ezen a lemezen. Meghallgattuk mindegyiket, közben a cimbora hosszúszerű fűzős cipőjét mustráltam. Amerikai pilótakészlet tartozék az Ecseriről. *Az Ecseri Piacról!* Irigyeltem, de nem annyira, hogy fűrészfogakon kezdjen járni az eszem. Tény, hogy egy cipő is lehet olyan, amit szívesen viselnél az élet járdáján haladva, hogy egy idézetet idézzek.

Egy zenekart fuvarozott a mikrobuszán, a zenekar háromnegyed órás blokkokat játszott a kultúrházban, így hattól este tízig nem akadt semmi kötelezettsége. De akadt! A Road Runnert meg kellett hallgatnia! Bip-Bip. Ahány helyszínen, ahány helyzetben csak adta magát, meg kellett hallgatni. A Pretty Thingstől. Bip-Bip.

Egészen ellágyult, hogy itt az isten hátulja mögött is akad ember, aki ismeri a Pretty Things nevezetű zenekart és az ország ájult tisztelettel körüllihegett ifjú írózszenijét nem tartja igazán sokra. Naponta frissen örölt pályatársát annál inkább. Szóval rendjén volt közöttük az összeköttetés. Akkor még nem jelent meg a *Jézus mennyasszonya*, de a bajonettes sörnyitás már közszájon forgott. „*Sokféle Péter öcsém, te kis ügyefogyott, ki a szerencse-malac fülit sose fogod, kinek a jobb keze bal (Joób keze Baál), jót sosem hall, és él, mint parton a hal.*”

A Ford műszerfalában egy lemezjátszó is volt, a magnetofon rendszerek kezdetlegessége miatt. Semmi kazetta lejátszásos macera, helyette ez a rés a műszerfalon, mert a kislemez tökéletesen megbízható. Hát így. Bip-Bip. Bármilyen kátyús, gödrös, és útaltalan utakon haladt is megállíthatatlanul előre a mikrobusz, a lemez túje semmilyen körülmények között nem hagyta el a barázdáját.

És a Pretty Things is rendben volt. Manapság jelszónak mondhatnánk. Beírod és nyitva a bejárat. A többi adat elveszett.